

Od redaktorów

Ten numer *Zeszytów Prasoznawczych* ma charakter szczególny. Ukazuje się mniej więcej w 60 lat po utworzeniu (w 1956 roku) przy Krakowskim Wydawnictwie Prasowym Krakowskiego Ośrodka Badań Prasoznawczych (od 1961 roku – OBP, od 1990 roku – OBP UJ). Przypomnienie tego jubileuszowego tła nie jest przypadkowe. Zgromadzono tu pierwszą część (mniej więcej 1/4) prac, wygłoszonych pierwotnie jako referaty na ubiegłorocznej konferencji naukowej nt. *60 lat prasoznawstwa w Polsce. Dorobek naukowy Ośrodka Badań Prasoznawczych i „Zeszytów Prasoznawczych” w perspektywie krajowej i międzynarodowej* (Kraków, 26–27 listopada 2015 roku).

Dobłą tradycją badawczą Ośrodka był związek z bieżącymi problemami rynku prasowego i dziennikarstwa, dlatego dobór tekstów do niniejszej publikacji został zdeterminowany dwoma mocno splecionymi i nader aktualnymi zagadnieniami – przyszłości prasy drukowanej oraz dziennikarstwa w dobie mediów cyfrowych i sieciowych. Tym kwestiom poświęcono większość zebranych tu materiałów.

Jednakże tom otwiera kilka tekstów o walorach teoretycznych, dotyczących zagadnień dyskursu w mediach i narracji medialnych. Ireneusz Bobrowski, z perspektywy własnych doświadczeń badawczych językoznawcy, przedstawia drogę emancypacji pragmatyki od gramatyki języka naturalnego. Maciej Kawka definiuje i wprowadza szerzej do polskiego obiegu nową kategorię badawczą „dyskurs multimodalny”, szeroko obecną w nowych mediach. Snezhana Venovska-Antevska, gość konferencji z Uniwersytetu w Skopiu w Republice Macedonii, analizuje aspekty językowe mechanizmu plotki występującej w macedońskich tabloidach („informacja-bomba”), co autorka traktuje jako część modnego i w Polsce zjawiska „mowy nienawiści”. Kazimierz Wolny-Zmorzyński wypracowuje zaś cały zespół kryteriów służących do oceny i wartościowania fotografii dziennikarskiej.

Diagnozę kondycji współczesnego zawodu dziennikarskiego otwiera tekst Jana Krefta, który posiłkując się koncepcją „nowej logiki mediów”, stawia wiele kontrowersyjnych tez z zakresu współczesnej praktyki i przyszłości (czy nawet kresu) dziennikarstwa. Wojciech Furman, studiując pięć głośnych przypadków z ostatnich dwóch dekad, podnosi kwestię autorytetu przekazów dziennikarskich (ustanawiania agendy). Autor stawia odważną tezę, że amatorskie materiały publikowane w Internecie stają się bardziej wiarygodne, gdy zainteresują się nimi profesjonalni dziennikarze.

Trzy prace wykorzystują wyniki starszych i nowszych badań nad statusem zawodowym i rolą społeczną dziennikarza oraz zaufaniem społecznym do zawodu. Małgorzata Gruchoła zestawiała wyniki sondaży (CBOS i OBOP) opinii polskiego społeczeństwa na przestrzeni trzech ostatnich dekad, które pokazują narastający spadek zaufania do tego zawodu oraz uwydatniają niekorzystne rysy obrazu środowiska dziennikarskiego (nastawienie na sensację kosztem poszukiwania prawdy, uczciwości i wiarygodności). Relacjonowane w kolejnych artykułach wyniki badań społeczności dziennikarzy oraz adeptów tego zawodu (studentów odpowiednich kierunków), wykonywane dawniej przez badaczy z OBP, a w ostatnich latach przez duże zespoły (poznański i wrocławski) uczestniczące w badaniach międzynarodowych, zarówno w skali ogólnokrajowej (artykuł Agnieszki Stępińskiej i innych), jak i w skali lokalnej (artykuł Lucyny Szot), dostarczają szerokiego materiału porównawczego. Ogólny kierunek ewolucji motywów uprawiania zawodu dziennikarskiego to mniej idealizmu, a więcej pragmatyzmu (w tym motywacji ekonomicznej). Na koniec tego cyklu Marek Chyliński, wsparty wynikami swoich badań (300 dziennikarzy) nad metodologią uprawiania dziennikarstwa, zajmuje się researchem i źródłami informacji w praktyce redakcyjnej.

Dla wydawców gazet i czasopism w Polsce (i na świecie) nastąpiły trudne czasy, o czym traktuje tekst Jolanty Dzierżyńskiej-Mielczarek. Jak dowodzi autorka, nastąpiła gruntowna zmiana modelu finansowania prasy, co wynika nie ze wzrostu przychodów od odbiorców, lecz z postępującego spadku nakładów reklamowych w prasie. Sytuację na szeroko pojętym rynku prasy kobiecej (9 segmentów, 87 tytułów) w ostatnim ćwierćwieczu uważnie analizuje Olga Dąbrowska-Cendrowska, uwzględniając także dość zróżnicowaną strategię wydawców dotyczącą obecności ich tytułów prasowych w Internecie. Marta Jarosz na podstawie własnych doświadczeń redakcyjnych dokonuje interesującego studium przypadku *Dziennika Gazety Prawnej* (i jej portalu internetowego), próbując odpowiedzieć na frapujące i jakże aktualne pytanie: czy treści prasy drukowanej można przemieścić do sieci w relacji 1 : 1? A w ślad za tym: czym się różni dziennikarstwo w wersji *print* od *online*?

Na to, co dzieje się z polską prasą, spory wpływ mają znaczący wydawcy zagraniczni, zwłaszcza niemieccy, posiadający przecież duże udziały w rynku polskich gazet i czasopism. Zbigniew Oniszczyk analizuje strategie dostosowawcze i rozwojowe największych niemieckich grup wydawniczych, podejmowane w ostatnich latach w związku z cyfryzacją.

Łącznikiem między wątkami polskimi a zagranicznymi, prasą drukowaną i elektroniczną jest materiał Jolanty Chwastyk-Kowalczyk o współczesnych polskich czasopismach emigracyjnych w Wielkiej Brytanii.

Zapraszając do lektury tego numeru *Zeszytów*, informujemy, że w przygotowaniu do publikacji jest kolejna porcja materiałów, poświęcona w znacznej mierze dorobkowi Ośrodka Badań Prasoznawczych, *Zeszytów Prasoznawczych* oraz ich roli we współpracy medioznawców w kraju i za granicą.